

Інформація про досвід у сфері регулювання міжнародного співробітництва на рівні міст та муніципалітетів деяких зарубіжних країн та країн ЄС¹

Матеріали підготовано на запит Міністерства розвитку громад та територій України Міністерством закордонних справ України (МЗС). Автори висловлюють щирю подяку керівникам/-цям та фахівцям/-чиням МЗС та, зокрема, співробітникам/-цям закордонних дипломатичних установ України.

Республіка Болгарія

Общини Болгарії можуть самостійно налагоджувати міжнародні зв'язки на своєму рівні. Головним законодавчим актом, який регулює діяльність органів місцевого самоврядування в Болгарії, є Закон про місцеве самоврядування та місцеву адміністрацію від 17.09.1991 року (зі змінами) Згідно із п. 2 ст. 9 «для захисту своїх спільних інтересів та підтримання розвитку місцевого самоуправління общини можуть створювати національне товариство і регіональні товариства». Національне товариство общин Болгарії (далі — НТОБ) має право здійснювати контакти і взаємодіяти з подібними організаціями інших країн, як і бути членом міжнародних товариств (п. 3 ст. 9). НТОБ засноване 11 грудня 1996 року. Його членами є усі общини країни. Кмет (мер) общини підтримує зв'язки з політичними партіями, громадськими організаціями і рухами, як з іншими органами місцевого самоуправління в країні так і за кордоном (ст. 44). Адміністрації общин ухвалюють внутрішні положення своєї діяльності, в яких прописують засади здійснення міжнародної співпраці. Зазвичай, в органах місцевого самоврядування Болгарії є відділи протоколу/міжнародних відносин.

Законодавством не передбачено окремої процедури звернення до МЗС з проханням про допомогу в налагодженні міжнародного партнерства/отримання консультацій. Однак однією з цілей діяльності НТОБ є представлення та захист інтересів своїх членів перед Народними Зборами, Президентом, Радою Міністрів, міністерствами і центральними органами влади, які розглядають питання місцевого самоврядування

Данія

Місцеве самоврядування є невід'ємною частиною демократичної системи Данії. Кожен місцевий орган влади надає цілу низку механізмів, за допомогою яких громадяни цієї спільноти можуть впливати на вирішення найважливіших питань життєдіяльності свого муніципалітету. Муніципальна влада відповідає за надання більшої частини послуг населенню. Зазвичай саме до представників/-ць муніципальних органів звертаються громадяни у разі потреби. Кожен мешканець має можливість, скориставшись своїм законним правом, взяти участь у місцевих виборах, а також у публічних обговореннях питань місцевої політики.

У Данії функціонують три рівні влади:

- 1) національний рівень утворюють Данський Парламент (Фолькетинг), Уряд та міністерства (урядові структури);
- 2) органи влади округів становлять регіональний рівень;
- 3) органи місцевої влади — державний рівень.

На всіх рівнях керівні структури незалежні та виборні. Парламент та уряд несуть відповідальність за загальнополітичні та загальнонаціональні питання. Сфера діяльності муніципальної влади включає виконання великої частини завдань державного сектору, що стосуються адміністрування та надання послуг населенню на децентралізованій основі. Муніципальна влада розв'язує завдання місцевого рівня, але їхня діяльність може виходити за межі муніципалітету в рамках співпраці з владою сусідніх муніципальних утворень.

Стаття 82 Конституції визначає право органів місцевого самоврядування самостійно розв'язувати питання місцевого значення. Це право сягає першої демократичної Конституції Данії, прийнятої у червні 1849 року. Особливо з початком реформи місцевого самоврядування в Данії, ініційованої 1970 року, це конституційне

¹ Інформація актуальна станом на жовтень 2022 року.

право набуло реального політичного та ідеологічного значення. Сьогодні термін місцеве самоврядування означає, що муніципальна влада має право на політичну діяльність, практично не обмежуючи себе будь-якими рамками. Найчастіше національне законодавство з питань місцевого самоврядування має лише рамковий характер.

Сучасна структура муніципальних органів влади збереглася з 1970 року, коли вона зазнала значних змін, що призвели до скорочення кількості органів місцевого самоврядування. Згідно з реформою 1970 року муніципальна влада отримала більше повноважень у розв'язанні місцевих питань, а також ці повноваження набули додаткової політичної ваги. Поряд з тим, що муніципальні органи влади відповідають за владнання нагальних проблем місцевого характеру, одночасно будучи фінансово підзвітними структурами, вони не лише керують частиною державного сектору, а й здійснюють політичний контроль. У порівнянні з іншими країнами світу Данія має дуже високий рівень децентралізації місцевої влади в питаннях ухвалення рішень та фінансування. На даний час в країні є 98 муніципалітетів та п'ять регіонів. Місцеві органи влади обираються на чотири роки. Виконавчий орган — магістрат: обер-бургомістр та шість бургомістрів.

У Данії немає закону, що описує розподіл повноважень між центральною і муніципальною владою. Ці питання належать до компетенції Парламенту та Уряду країни. Парламент і Уряд регулюють діяльність муніципальної влади у різний спосіб. Інструментами їхнього впливу є законодавство, урядові укази та регулювання встановлених законом бюджетів. Контроль за діяльністю муніципальної влади здійснюється Міністерством внутрішніх справ та 14 наглядовими радами. Наглядова рада контролює діяльність усіх муніципальних властей одного округу.

Муніципалітети Данії активно діють у сфері міжнародного співробітництва. Однією з причин є правила, ратифіковані Парламентом Данії, які у свою чергу були засновані на рішеннях ЄС. Це пов'язано з тим, що ЄС наділений повноваженнями ухвалювати нормативні акти, які традиційно належать до сфери діяльності муніципальних органів влади. Наприклад, законопроекти, що стосуються видачі тендерів, придбання муніципальної власності, охорони природи, виробничого законодавства, питань охорони здоров'я та техніки безпеки. Найбільш значущими сферами, де переважає законодавство ЄС, є охорона природи, набуття муніципальної власності, ринок праці, регіональна політика. Також існують сфери діяльності, на які законодавство ЄС має непрямий вплив — це освіта та культура. Органи державної влади Данії співпрацюють із відповідними органами державної влади в низці країн з економікою, що розвивається, і країн з високим рівнем доходу, досягаючи сталого розвитку в усьому світі та створюючи цінність для Данії та данських компаній.

Стратегічне секторальне співробітництво здійснюється МЗС Данії спільно з данськими муніципалітетами і в більшості фінансується МЗС Королівства. Це співробітництво сприяє данським суспільним рішенням, які з часом переросли в партнерство між державним і приватним секторами, а також організаціями з особливими інтересами. Це включає, **наприклад**, данські знання, данські державно-приватні рішення та технологічне лідерство в різних сферах, таких як зелений перехід, міське планування, сільське господарство, продукти харчування та охорона здоров'я.

Данські муніципалітети реалізують різноманітні проєкти. Наприклад, ще у 2017 році муніципалітет міста Орхус запустив два міжнародні проєкти співпраці з муніципалітетами в Індії та Південній Африці, а у 2019 році був ініційований третій спільний проєкт між Орхусом і муніципалітетом у Гані. Підприємство водопостачання «Aarhus Vand A/S», яке повністю належить муніципалітету міста Орхус, бере участь у всіх проєктах із застосуванням найсучасніших технічних рішень. У дипломатичних представництвах Данії в країнах, з якими реалізуються проєкти, працює Спеціальний секторний радник, який закріплений за одним чи кількома проєктами та виконує роль сполучної ланки між місцевою владою певного міста іноземної країни і місцевою владою муніципалітету Данії.

Основними галузями, на яких зосереджена співпраця Данських муніципалітетів з іноземними візаві є: розвиток водного сектору з використанням технологій чистої води, цілісне міське планування, сталий міський розвиток, водозабезпечення, експлуатація та технічне обслуговування очисних споруд та управлінні зливовою водою з метою адаптації до зміни клімату.

Також Данія співпрацює з C40 Cities Climate Leadership Group і підтримує роботу організації. C40 Cities Climate Leadership Group — це група з понад 90 найбільших міст світу, які представляють одну дванадцяту населення світу й одну чверть світової економіки. C40 надає, серед іншого, технічну підтримку містам-членам у процесі підготовки кліматичних планів дій відповідно до Паризької угоди. Водночас організація дбає про те, щоб міста обмінювалися важливим досвідом. На практиці Данія підтримує підготовку планів кліматичних дій у п'яти містах: Аддіс-Абеба, Хошимін, Джакарта, Циндао та Ухань.

Секретаріат стратегічного секторального співробітництва МЗС Данії робить внесок у міжнародне співробітництво данських муніципалітетів завдяки своєму багаторічному досвіду співпраці в галузі розвитку, дипломатичній мережі, глибоким знанням контексту країни та знанням данських компаній, сприянню торгівлі

й інвестиціям і несе загальну відповідальність за прогрес, діяльність і результати роботи.

Стратегічне секторальне співробітництво діє в рамках данської Стратегії допомоги розвитку та гуманітарної допомоги «Світ 2030» та в рамках Стратегії економічної дипломатії уряду Данії. **Як приклад**, місто Копенгаген тісно співпрацює з Пекіном і Буенос-Айресом у рамках схеми стратегічної секторальної співпраці Міністерства закордонних справ Данії. Співпрацюючи з Пекіном, Копенгаген лідирує в боротьбі із заторами на дорогах, забрудненням повітря, дефіцитом води, сильними дощами та повеннями, на які звертає увагу Пекін і китайський уряд. Копенгагенські фахівці також співпрацюють з китайською й аргентинською столицями в питаннях адаптації до клімату, оптимізації енергоспоживання, управління стічними водами та циклічної економіки. Співпраця між залученими профільними міністерствами, посольствами Данії та Секретаріатом МЗС Данії поступово привела до спільного розуміння мети та вимог до проєктів розвитку. Великі данські міста входять також до «Eurocities» — міжнародної організації, яка об'єднує великі європейські міста. Членами організації є відповідні міські органи самоврядування. Мережа співпрацює з установами ЄС, щоб реагувати на проблеми, які впливають на повсякденне життя громадян. У рамках міжнародного партнерства на рівні місцевого самоврядування Данія реалізовує програму Danida Sustainable Infrastructure Finance (DSIF), що надає пільгові кредити для фінансування проєктів сталого інфраструктури, які інакше не можуть фінансуватися на комерційних умовах в країнах, що розвиваються.

Естонська Республіка (інформація від Асоціації естонських міст та муніципалітетів)

Питання міжнародної співпраці органів місцевого самоврядування регулюється § 13 «Міжнародне співробітництво муніципалітетів» Закону Естонії «Про організацію місцевого самоврядування» (далі — Закону).

- Місцеві ради, управи і органи влади мають право співпрацювати з усіма іншими органами самоврядування за межами Естонії та укладати з ними угоди в межах своєї компетенції. Місцева влада має повідомити місцеві ради про таку співпрацю.
- Муніципалітет має право вступати до міжнародних організацій або співпрацювати з ними.
- У відносинах з міжнародними організаціями муніципалітет представляє його рада або представник, призначений останньою.
- Угоди, що укладаються, підлягають попередньому розгляду та затвердженню радою, якщо їхнє виконання передбачає витрати з бюджету муніципалітету або передбачені інші фінансові зобов'язання.
- Органи місцевого самоврядування можуть самостійно встановлювати незалежні міжнародні відносини на підставі § 13 Закону в межах своєї компетенції.
- Органи місцевого самоврядування не зобов'язані координувати свою міжнародну співпрацю з МЗС Естонської Республіки або консультуватися, але це рекомендується.

Королівство Іспанія

Основним законодавчим актом, який регулює діяльність органів місцевого самоврядування в Іспанії є Закон 7/1985 від 02.04.1985 року «Щодо регулювання основ місцевого самоврядування». В іспанській правовій системі відсутнє положення, яке чітко регулює питання муніципального партнерства. Водночас положенням згаданого закону компетентним органом для узгодження побратимства визначено Пленум. Зокрема, стаття 22 п. b передбачає, що на згаданий орган покладається ухвалення угод, пов'язаних із участю в надмуніципальних організаціях. Законодавство не передбачено окремої процедури звернення громади/асоціації місцевого самоврядування до зовнішньополітичного відомства країни з проханням про допомогу у налагодженні міжнародного партнерства або для отримання консультацій. Органи місцевого самоврядування не зобов'язані координувати свою міжнародну співпрацю з МЗС або консультуватися.

Підтримку містам/муніципалітетам у пошуку міжнародних партнерів та налагодженні партнерської співпраці в Іспанії забезпечує Федерація муніципалітетів і провінцій Іспанії (FEMP) (<https://www.zmos.sk/zmos.html>).

Республіка Кіпр

Основним законодавчим актом є закон Республіки Кіпр № 111/1985 (зі змінами) «Про органи місцевого самоврядування». Стаття 84 закону регулює питання міжнародної співпраці на рівні громад органів місцевого самоврядування. Зокрема, документ передбачає, що «органи місцевого самоврядування можуть встановлювати побратимські відносини з органами місцевого самоврядування інших держав, які спрямовані на заохочення загальних засад місцевого самоврядування».

Законодавство не визначає окремої процедури звернення громади органів місцевого самоврядування до МЗС

країни щодо допомоги у налагодженні міжнародного партнерства або для отримання консультацій. Водночас, оскільки МЗС є головною установою, відповідальною за реалізацію зовнішньої політики держави, де-факто меморандуми про встановлення побратимських відносин погоджуються муніципалітетами з цим міністерством.

Китайська Народна Республіка

Повноваження органів місцевого самоврядування визначені Законом КНР «Про місцеві збори народних представників і місцеві народні уряди всіх рівнів» від 01.07.1979 року. Зокрема, частина 2 ст. 69 встановлює, що «органи місцевого самоврядування всіх рівнів у країні є державними адміністративними органами під єдиним керівництвом Державної ради і підпорядковуються Державній раді». Згаданий закон не містить положень, які передбачають можливість для органів місцевого самоврядування регулювати питання міжнародної співпраці на їхньому рівні.

Органи місцевого самоврядування централізовано підпорядковуються місцевим народним урядам, які відповідають за налагодження і координацію міжнародних зв'язків органів місцевого самоврядування.

Безпосередньо розбудовою міжнародних контактів опікуються канцелярії зовнішніх зносин у складі народних урядів провінцій, автономних районів, спеціальних адміністративних районів або міст центрального підпорядкування.

У разі необхідності отримати кваліфіковану допомогу в налагодженні міжнародного партнерства або отримати консультацію, органи місцевого самоврядування можуть звернутися до МЗС КНР через канцелярії зовнішніх зносин народних урядів провінцій чи інших адміністративно-територіальних одиниць загальнокитайського рівня.

Латвійська Республіка

Основним законодавчим актом, який регулює діяльність органів місцевого самоврядування, є закон Латвійської Республіки від 24.05.1994 року (зі змінами) «Про органи місцевого самоврядування». Стаття 97 даного закону регулює питання міжнародної співпраці на рівні громад/асоціації органів місцевого самоврядування. Зокрема, відповідно до Статті: «Органи місцевого самоврядування та створені ними асоціації можуть співпрацювати з органами місцевого самоврядування інших держав та їхніми асоціаціями, якщо така співпраця не суперечить законодавчим актам держав, що співпрацюють, і відповідає взаємним угодам, укладеним між такими державами».

Як правило, в органах місцевого самоврядування є посада радника з міжнародних питань або, навіть, відділи міжнародних відносин та протоколу, в яких часто працюють колишні співробітники МЗС, що обізнані з міністерськими процедурами та які полегшують взаємодію між самоуправліннями та Міністерством.

У разі необхідності звернення громади/асоціації органів місцевого самоврядування до МЗС Латвії з проханням про допомогу в налагодженні міжнародного партнерства або для отримання консультацій, орган місцевого самоврядування надсилає на Міністерство відповідний лист (звичайною або електронною поштою) з проханням роз'яснити певне питання. При цьому МЗС держави вітає звернення до Міністерства з боку громад чи органів місцевого самоврядування, оскільки Міністерство зацікавлене у тому, щоб політика, яку проводять муніципалітети, відповідала політиці держави. Прикладом такої співпраці, організованої на рівні окремих муніципалітетів, можна назвати відносини між українськими та латвійськими містами-побратимами.

Литовська Республіка

До законодавчої бази, яка регулює відносини у цій галузі належать:

- Європейська хартія місцевого самоврядування;
- Закон Литовської Республіки про місцеве самоврядування;
- Закон про основні положення Асоціації муніципалітетів Литви;
- Статут Асоціації муніципалітетів Литви;
- Положення про роботу з'їзду представників членів Асоціації муніципалітетів Литви;
- Положення про роботу правління Асоціації муніципалітетів Литви;
- Регламент Комітету Асоціації муніципалітетів Литви;
- Угода між Урядом Литовської Республіки та Асоціацією муніципалітетів Литви про двостороннє співробітництво (02.06.2000)/поправка (24.04.2002)/поправка (29.12.2003).

Ці нормативні актами надають право муніципалітетам самостійно укладати угоди про партнерські відносини з іноземними партнерами. Відповідні домовленості діють між Клайпедою та Одесою, Каунасом та Харковом, іншими містами Латвійської Республіки та України. На даний час діє понад 20 угод про партнерські відносини між українськими та литовськими містами. Є також приклади укладання партнерських відносин під час воєнного стану в Україні.

Довідково: у серпні 2022 року було підписано угоду про партнерську співпрацю між Рівненським районом України та Біржайським районом Паневежського повіту Литви. Литовська сторона була представлена адміністрацією Біржайського районного муніципалітету на чолі з її директором Іруте Варзене. Від Рівненського району угоду підписали голова районної державної адміністрації Олександр Коваль та голова районної ради Василь Тимошук. Угода передбачає підтримку та організацію ініціатив в культурному, спортивному та інших напрямках, а також реалізацію спільних проєктів з використанням зовнішніх коштів.

У разі необхідності муніципалітети мають право письмово звернутися до МЗС з метою надання консультацій та рекомендацій у питанні встановлення співробітництва з іноземними партнерами. МЗС надає роз'яснення та рекомендації з приводу контактів з муніципалітетами у недружніх країнах (Росія, Білорусь, КНР). Для контактів з литовськими муніципалітетами у МЗС передбачена посада Посла з особливих доручень, який курує ці питання.

Нідерланди

Діяльність муніципалітетів регулюється Законом про муніципалітети від 14.01.1992 р. (<https://wetten.overheid.nl/BWBR0005416/2022-08-01>), яким передбачається колегіальність управління муніципалітетами та їхню автономію у прийнятті рішень щодо власної діяльності та регламентів.

Відповідно до Закону про спільну діяльність від 20.12.1984 р. (<https://wetten.overheid.nl/BWBR0003740/2022-07-01>) органи місцевого самоврядування мають право на встановлення різного роду співробітництва. «Ради, колегії мерів і старійшин, а також мери двох чи більше муніципалітетів можуть індивідуально чи спільно, кожен у тій мірі, в якій вони мають компетенцію щодо свого власного муніципалітету, укладати спільні домовленості для просування одного чи кількох конкретних інтересів цих муніципалітетів», — зазначається у ст. 1 цього Закону. Однак окреме регулювання саме міжнародної діяльності муніципалітетів у нідерландському законодавстві не передбачено. Отже, нідерландські муніципалітети мають досить широку автономію, у тому числі в налагодженні міжнародного співробітництва. Встановлення чи розірвання співробітництва із іноземними містами/провінціями може бути започатковане/припинене на підставі внесення такої пропозиції на розгляд провінційної чи міської ради. Варто зазначити, що останнім часом такий формат міжнародного співробітництва, як «міста-побратими» і побратимські відносини між провінціями майже не використовується, оскільки вважається «застарілим» та не ефективним. Також існує тенденція до припинення вже раніше встановлених побратимських відносин у зв'язку з відсутністю реальних дій у рамках партнерства та користі для громади міста/провінції.

Органи місцевого самоврядування здебільшого провадять міжнародну діяльність у рамках діяльності Асоціації нідерландських муніципалітетів (VNG). Асоціацію створено у 1912 році, її членами є всі муніципалітети Нідерландів. У структурі асоціації існує окреме відгалуження — VNG International (<https://www.vng-international.nl/>), яке опікується питаннями міжнародного співробітництва: підтримує процеси децентралізації та сприяє міжнародній муніципальній політиці, а також «сприяє зміцненню демократичного місцевого самоврядування в усьому світі». Організація працює над розвитком потенціалу органів місцевого самоврядування, їхніх асоціацій, навчальних закладів для місцевого самоврядування та цільових груп з децентралізації як у країнах, що розвиваються, так і в країнах перехідною економікою.

Нідерландські муніципалітети зацікавлені у започаткуванні партнерських відносин із іноземними містами/провінціями на основі конкретних спільних ініціатив та проєктів у економічній, інвестиційній, соціальній та інших сферах. Такі проєкти можуть бути ініційовані через окремі організації, підприємства, інституції чи об'єднання у місті/регіоні, а також у рамках проєктів VNG International.

Республіка Польща

Питання міжнародної співпраці на рівні органів місцевого самоврядування в регулюється нормами міжнародного (загальноєвропейського) та національного законодавства:

Європейською хартією місцевого самоврядування (визначає основні принципи та механізми дії органів місцевого самоврядування в державах-членах Ради Європи);

Європейською хартією прикордонних і транскордонних регіонів (документ декларативного характеру, який стосується питань транскордонного співробітництва);

Європейською рамковою конвенцією про транскордонне співробітництво (регулює діяльність, спрямовану на зміцнення і подальший розвиток добросусідських відносин між громадами і органами місцевого самоврядування двох або більше договірних сторін, а також укладення угод і прийняття необхідних заходів для реалізації поставлених цілей).

На рівні національного законодавства Польщі питання міжнародного співробітництва органів місцевого самоврядування регулюється Конституцією Республіки Польща від 02.04.1997 року. Відповідно до ст. 172 Конституції орган місцевого самоврядування має право вступати до міжнародних асоціацій місцевих та регіональних громад і співпрацювати з місцевими та регіональними громадами інших держав. Крім того, Закон від 15.09.2000 року «Про принципи вступу органів місцевого самоврядування до міжнародних об'єднань місцевих і регіональних співтовариств» визначає принципи, за якими органи місцевого та регіонального самоврядування можуть вступати до міжнародних об'єднань місцевих та регіональних громад. Водночас, Законами РП «Про місцеве та регіональне самоврядування» від 08.03.1990 року, «Про повітове самоврядування» від 05.06.1998 року та «Про воєводське самоврядування» від 05.06.1998 року передбачено право муніципальних влад приймати самостійно рішення щодо питань співробітництва з місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування іноземних країн, а також питань щодо вступу до міжнародних об'єднань місцевих та регіональних громад.

Представники органів місцевого самоврядування РП можуть самостійно налагоджувати міжнародні зв'язки з іноземними партнерами на своєму рівні за умови погодження міжнародного співробітництва з відповідними міністерствами. Так, згідно зі ст. 172 Конституції РП органи місцевого самоврядування мають право вступати до міжнародних асоціацій місцевих і регіональних громад і співпрацювати з місцевими і регіональними громадами інших країн. Водночас, законодавець визначив правила, за якими органи місцевого самоврядування можуть реалізовувати ці права з огляду на те, що зовнішня співпраця, яку здійснюють органи місцевого самоврядування, є важливим елементом зовнішньої політики держави, а отже, залежно від характеру здійснюваної діяльності, вона повинна підлягати контролю з боку органів державного управління. Згідно зі ст. 76 Закону РП «Про воєводське самоврядування» від 05.06.1998 року співпраця воєводства з регіональними громадами інших країн здійснюється відповідно до внутрішнього законодавства, зовнішньої політики та міжнародних зобов'язань РП в межах завдань і компетенції воєводства. На підставі ст. 77 цього ж Закону пріоритети зовнішньої співпраці воєводства можуть ухвалюватися на місцевому рівні, а іноземні ініціативи воєводства, зокрема проекти угод про регіональне співробітництво, — можуть здійснюватися за згодою міністра закордонних справ. В окремих випадках міжнародні угоди органів місцевого самоврядування погоджуються не тільки міністром закордонних справ, але також міністром внутрішніх справ, міністром фінансів та міністром, відповідальним за регіональний розвиток РП.

Польське законодавство не передбачає чіткої процедури звернення органів місцевого самоврядування до МЗС з проханням про допомогу в налагодженні міжнародного партнерства або для отримання відповідних консультацій. Разом з цим, відповідно до ст. 77 Закону «Про воєводське самоврядування» від 05.06.1998 року зовнішні ініціативи воєводства, включаючи зокрема проекти угод про регіональне співробітництво, здійснюються за згодою міністра закордонних справ. Міжнародне співробітництво органів місцевого самоврядування відповідно до чинного законодавства РП є їхнім власним завданням, яке підлягає контролю з боку відповідного міністра з точки зору законності. Обмеження міжнародного співробітництва пов'язані тільки з необхідністю для органів місцевого самоврядування РП отримати згоду міністра закордонних справ на підписання міжнародних угод, — як це діє в інших європейських країнах.

Варто також зауважити, що в МЗС створено постійно активний інструмент для підтримки громадськості та органів місцевого самоврядування у реалізації зовнішньої політики Польщі, а в 2013 році також було створено окремий структурний підрозділ в міністерстві — Відділ підтримки самоврядного та громадського виміру польської зовнішньої політики в рамках Департаменту публічної та культурної дипломатії, який відповідає за координацію різних форм співпраці з місцевими органами влади.

Португальська Республіка

Питання міжнародної співпраці органів місцевого самоврядування регулюються Законом № 75/2013 про правовий режим місцевої влади від 12.09.2013 року. Відповідно до португальського законодавства муніципалітети (всього в країні — 308) можуть самостійно налагоджувати міжнародні зв'язки на своєму рівні. Національна асоціація португальських муніципалітетів (ANMP) є приватною юридичною особою, яка заснована в травні 1984 року, та відповідає за просування, захист та представництво місцевої влади (<https://www.anmp.pt/anmpport/>).

Усі муніципалітети та асоціації муніципалітетів, які заявляють, що вони приєднуються до Асоціації, стають членами ANMP за рішенням виконавчого органу та затвердженням дорадчим органом. У кожному муніципалітеті існує департамент міжнародних зв'язків. Міжнародна діяльність здійснюється шляхом

укладення відповідних угод про побратимство, а також про співробітництво та дружбу. Португальські муніципалітети також входять до різних європейських і світових асоціацій.

Румунія

Регулюється Законом Румунії про органи місцевого самоврядування № 215/2001.

Відповідно до положень законодавства громади/асоціації органів місцевого самоврядування країни у межах своїх повноважень, мають автономію у налагодженні партнерських зв'язків і можливості вільного налагодження співпраці із органами місцевого самоврядування інших країн, входження до складу міжнародних асоціацій органів місцевого самоврядування. Питання консультативної допомоги та сприяння у налагодженні міжнародного партнерства віднесені до діяльності Федерації місцевих органів самоврядування Румунії. Федерація складається з наступних асоціативних структур: Асоціація муніципалітетів Румунії (AMR), Асоціація міст Румунії (AOR) та Асоціація комун Румунії (ACoR).

Словацька Республіка

Питання міжнародної співпраці на рівні громад (муніципалітетів/самоврядних країв) регулюються Законом про муніципальне утворення від 1990 року 369/1990 (§ 21 «Міжнародне співробітництво» розділу 3 «Співпраця муніципалітетів») та законом про самоврядування територіальних одиниць вищого рівня («Про самоврядні краї») від 2001 року № 302/2001 (§ 5 «Міжнародне співробітництво»).

Відповідно до вищезазначених законів громади можуть самостійно налагоджувати міжнародні зв'язки на своєму рівні.

Законодавством не передбачено окремої процедури звернення громади/«Асоціації міст і муніципалітетів Словацької Республіки» до зовнішньополітичного відомства країни з проханням про допомогу в налагодженні міжнародного партнерства або для отримання консультацій.

«Асоціація міст і муніципалітетів Словацької Республіки» в межах компетенції надає підтримку містам/ муніципалітетам у пошуку міжнародних партнерів/налагодженні партнерської співпраці, а також бере участь у діяльності, зокрема: Ради європейських муніципалітетів і регіонів, Комітету регіонів ЄС, Конгресу місцевих і регіональних влад РЄ (<https://www.zmos.sk/zmos.html>).

Угорщина

Питання міжнародної співпраці на рівні громади/асоціації органів місцевого самоврядування в Угорщині регулюється Конституцією Угорщини, а також Законом Угорщини про органи місцевого врядування № LXV. Від 1990 року.

Відповідно до положень законодавства громади/асоціації органів місцевого самоврядування країни у межах своїх повноважень, мають автономію у налагодженні партнерських зв'язків та можливості вільного налагодження співпраці із органами місцевого самоврядування інших країн, входження до складу міжнародних асоціацій органів місцевого самоврядування. З цією метою вони можуть здійснювати підписання відповідних договорів про співпрацю із іноземними органами місцевого самоврядування, входження до складу міжнародних асоціацій органів місцевого самоврядування.

Законодавство Угорщини не визначає окремої процедури звернення громади/асоціації органів місцевого самоврядування до зовнішньополітичного відомства країни з проханням про допомогу в налагодженні міжнародного партнерства або для отримання консультацій. У кожному окремому випадку, у разі такої необхідності, відповідна громада/асоціація органів місцевого самоврядування може звернутись до Міністерства зовнішньої економіки і закордонних справ Угорщини з проханням про сприяння у пошуку, або налагодженні комунікації із іноземними партнерами.

Фінляндська Республіка

Відсутнє законодавче регулювання міжнародної співпраці на рівні громад/Асоціації фінських муніципалітетів. Громади/Асоціація фінських муніципалітетів можуть самостійно налагоджувати міжнародні зв'язки на своєму рівні.

Відсутні процедури звернення громад/Асоціації фінських муніципалітетів до МЗС Фінляндії з проханням про допомогу в налагодженні міжнародного партнерства або для отримання консультацій. Ці функції виконує Асоціація фінських муніципалітетів (<https://www.localfinland.fi/>), яка є головним адвокатом у просуванні

інтересів фінських міст, муніципалітетів та регіонів всередині країни, їхнім «голосом» в ЄС та помічником у налагодженні побратимських зв'язків (наразі існує 1300 побратимських зв'язків фінських міст та регіонів у 40 країнах світу).

Французька Республіка

Особливості здійснення місцевими органами влади міжнародної діяльності визначаються законами № 2007-147 від 02.02.2007 року «Щодо зовнішньої діяльності місцевих органів влади та їх об'єднань», № 2014-773 від 07.07.2014 року «Щодо орієнтації та дій, пов'язаних з політикою розвитку та міжнародною солідарністю», Генеральним кодексом місцевих органів влади, а також окремими роз'ясненнями/циркулярами МВС та МЗС Франції (зокрема, №INTB1809792C від 24.05.2018 року).

Відповідно до вказаних нормативних актів, громади/асоціації Франції поважають міжнародні зобов'язання Франції, мають право «впроваджувати або підтримувати щорічне або багаторічне міжнародне співробітництво, надавати допомогу розвитку або проводити гуманітарну діяльність», для чого можуть укласти відповідні угоди з іноземними місцевими органами влади.

Будь-які акти місцевих органів влади та їхніх установ, у контексті зовнішньої дії цих структур, залишаються предметом загально встановленого французького правового регулювання. Так, угоди, укладені місцевим органом влади, не можуть підірвати територіальну цілісність Франції, ставлячи під сумнів суверенітет держави над певною територією або делімітацію кордону. Також, місцеві органи влади та їхні групи не можуть укласти угоди з іноземними державами.

Взаємодія місцевої влади Франції з іноземними представниками, згідно з законодавством, може відбуватися у формі гуманітарної допомоги, одноразової екстреної допомоги, партнерських дій, побратимства, пактів і хартій дружби.

У складі Міністерства екологічного переходу та територіальної єдності Франції діє Головне управління місцевих органів влади (DGCL), яке відповідає за вдосконалення законодавства у цій сфері, розподіл державної фінансової допомоги, визначення керівних принципів функціонування місцевих органів влади.

Отже, органи місцевого самоврядування Франції мають досить широку автономію, у тому числі в налагодженні міжнародного співробітництва. Встановлення чи розірвання співробітництва із іноземними містами/провінціями може бути започатковане/припинене на підставі внесення такої пропозиції на розгляд місцевої чи регіональної ради.

Варто зазначити, що органи місцевого самоврядування у Франції схильні реалізовувати міжнародну діяльність у рамках об'єднань на різних рівнях. Так, з 1907 року діє Асоціація мерів Франції (Association des maires de France, <https://www.amf.asso.fr/>), до якої входять 35 000 учасників/-ць, а з 1998 року діє Асоціація Регіонів Франції (Régions de France, www.regions-france.org), яка об'єднує глав всіх регіонів країни.

Враховуючи вищевикладене, а також наявний досвід, можна констатувати, що французькі органи місцевого самоврядування зацікавлені у започаткуванні партнерських відносин із іноземними представниками на основі спільних ініціатив та проєктів у економічній, інвестиційній, культурній, освітній, соціальній та інших сферах.

Федеративна Республіка Німеччина

У Німеччині зареєстровано офіційно більше 6 тисяч партнерств між містами та муніципалітетами. Кожне п'яте місто або муніципалітет мають партнерські відносини за кордоном. В першу чергу, у Франції, Італії, Польщі або країнах Бенілюксу.

Щодо питання правового регулювання міжнародної співпраці на рівні муніципалітетів та асоціацій органів місцевого самоврядування — встановлення та налагодження міжміських партнерських відносин є фундаментальним принципом державної політики ФРН у сфері розвитку. Міста та муніципалітети відіграють важливу роль у реалізації політики розвитку, водночас їхні повноваження та обов'язки не є юридично закріплені. Наприклад Основний Закон прямо не передбачає права муніципалітетів на вступ у зовнішні зносини. Разом з тим, користуючись правом місцевого самоврядування, міста та територіальні громади можуть самостійно налагоджувати міжнародні контакти для обміну досвідом у сферах, що стосуються їхнього розвитку та/або зачіпають інтереси місцевого населення (шкільні, культурні та наукові обміни, співробітництво у спільних економічних та промислових проєктах).

Щодо питання взаємодії міст, муніципалітетів та їхня асоціацій з МЗС ФРН у контексті налагодження міжнародного співробітництва: Федеральне міністерство закордонних справ Німеччини забезпечує підтримку діяльності міжміського партнерства, наприклад шляхом сприяння у проведенні конференцій,

присвячених налагодженню міжміського співробітництва, обміну досвідом міжнародних експертів і науковців (наприклад, німецько-турецький форум міжміської дипломатії або німецько-британський/німецько-американський проекти обміну досвідом у сфері міського самоврядування).

Також існує низка асоціацій, які забезпечують підтримку розвитку міжміського партнерства, а саме SKEW (Service Agency Communities in One World), які діють за підтримки Федерального міністерства з питань економічного співробітництва та розвитку Німеччини. Детальна інформація про Організацію розміщена за посиланням: <https://skew.engagement-global.de/kommunale-partnerschaften-und-internationale-kommunal-beziehungen.html>.

Республіка Хорватія

Питання міжнародної співпраці на регіональному рівні регулюється Законом про місцеве та регіональне самоврядування (Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi): <https://bit.ly/3xP1JPA>.

Відповідно до статті 15 зазначеного Закону, рішення про встановлення співробітництва, тобто укладення угод про міжрегіональну співпрацю, а також зміст і форми цієї співпраці, здійснюється представницьким органом місцевого самоврядування.

Швеція (інформація Шведської асоціації місцевих органів влади та регіонів (Swedish Association of Local Authorities and Regions, SALAR))

Питання міжнародної співпраці на рівні регіонів і муніципалітетів у Швеції регулюються:

- Європейською хартією місцевого самоврядування;
- Муніципальним актом (2017:725);
- Законом про деякі муніципальні повноваження (2009:47).

Шведські регіони і муніципалітети можуть самостійно налагоджувати міжнародні зв'язки на своєму рівні та укладати угоди про партнерські відносини з іноземними партнерами. Органи місцевого самоврядування не зобов'язані координувати свою міжнародну співпрацю з Міністерством закордонних справ Швеції, але у разі необхідності вони можуть звернутися за консультаціями.

Питаннями міжнародної діяльності шведських органів місцевого самоврядування, а також наданням допомоги займається безпосередньо SALAR International: <https://salarinternational.se/>

Шведські муніципалітети та регіони, якщо мають намір передати будь-яку допомогу країні, яка вже отримує державну допомогу від Уряду Швеції, повинні повідомити про обсяг допомоги, що надаватиметься, Шведському агентству з питань міжнародної допомоги (SIDA). Однак таке повідомлення не вимагається, якщо допомога стосуватиметься обладнання, яке муніципалітет або регіон більше не потребує для своєї діяльності.

Чеська Республіка

Міжнародне співробітництво на рівні громад регулюється Законом ЧР «Про муніципалітети (муніципальні утворення)» від 2000 року №128/2000 (<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128>), де у статті/параграфі 55 зазначається, що муніципалітети можуть співпрацювати з муніципалітетами інших держав і бути членами міжнародних асоціацій територіальних одиниць місцевого самоврядування. Асоціації муніципалітетів також можуть співпрацювати з асоціаціями муніципалітетів інших держав. Змістом зазначеного співробітництва може бути діяльність з питань, які є предметом діяльності асоціацій муніципалітетів, що уклали угоду про взаємне співробітництво.

Міжнародне співробітництво на рівні областей регулюється Законом ЧР «Про області (обласні утворення)» від 2000 року № 129/2000 (<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-129>), де у статті/параграфі 28 зазначається, що область може співпрацювати з територіальними самоврядними одиницями інших держав і входити до їхніх міжнародних об'єднань.

Окрема процедура звернення громади/асоціації органів місцевого самоврядування до МЗС з проханням про допомогу у налагодженні міжнародного партнерства або для отримання консультацій національним законодавством не передбачена.

Японія

В Японії відсутнє законодавство, яке регулює питання міжнародної співпраці на рівні місцевого самоврядування.

Для налагодження міжнародних зв'язків на рівні громади/асоціації органів місцевого самоврядування зазвичай потрібно ухвалити відповідне рішення на рівні місцевих парламентських асамблей.

В Японії не передбачено чіткої процедури звернення органів місцевого самоврядування до МЗС Японії з проханням про допомогу в налагодженні міжнародного партнерства або для отримання відповідних консультацій. Слід зазначити, що практика співпраці з японськими муніципалітетами та парламентськими асамблеями свідчить про те, що японська сторона надає перевагу координації зазначених питань і налагодженні співпраці зі своїми відповідниками.

